

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ОСНОВИ СУРДОПЕДАГОГІКИ ТА СУРДОПЕРЕКЛАДУ

підготовки магістра

спеціальності 016 Спеціальна освіта

освітньо-професійної програми Корекційна психопедагогіка

Силабус вибіркового освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» підготовки магістра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, за освітньо-професійною програмою Корекційна психопедагогіка.

Розробник: Король І.В., старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ірина Кузава

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

Ірина КУЗАВА

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 016 Спеціальна освіта Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) Освітній рівень другий (магістерський)	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 120 / 4		Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 4 год
ІНДЗ: €		Практичні 6 год
		Самостійна робота 96 год.
		Консультації 14 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання	українська	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППП Король Іванна Володимирівна

Науковий ступінь: -

Вчене звання: -

Посада: старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: 0994347654, ivanna.korol76@gmail.com

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми *Корекційна психопедагогіка* підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Вивчення освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі спеціальної освіти відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, світових тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації дітей.

У результаті вивчення запропонованого вибіркового освітнього компонента (далі – ВОК) здобувачі вищої освіти знатимуть: загальні основи та закономірності розвитку сурдопедагогіки як науки; психолого-педагогічну кваліфікацію дітей з порушеннями слуху та етіологію порушень слухової функції; сучасні напрямки процесу навчання та виховання дітей з порушеннями слуху; принципи та методи навчання; вмітимуть: класифікувати порушення слуху та визначати етіологію порушень; визначати особливості розвитку пізнавальної та особистісної сфери дітей з порушеннями слуху; визначати зміст, засоби і методи навчання дітей даної категорії.

Вивчення ВОК «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» базується на знаннях здобувачів освіти з фізіології, педагогіки, спеціальної та інклюзивної педагогіки.

2. Пререквізити вивчення ОК: «Актуальні проблеми та методологія досліджень у

спеціальній та інклюзивній освіті», «Теорія і методика навчання і виховання дітей з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями (дошкільний та шкільний вік)», «Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями», «Психологія взаємодії», навчально-ознайомлювальної практики, професійно-орієнтованої практики на посаді вчителя-дефектолога у закладах дошкільної та загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсних центрах.

Постреквізити вивчення ВОК: «Менеджмент спеціальної та інклюзивної освіти», «Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями», написання та захисту випускної кваліфікаційної роботи, проходження науково-дослідницької та переддипломної практик.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета ВОК – сформувати у майбутніх фахівців систематизовані уявлення, теоретичні знання та практичні уміння, компетентності у сфері сурдопедагогіки як наукової галузі і спеціальної практики навчання і виховання дітей із порушеннями слуху; навчити орієнтуватися в закономірностях розвитку, принципах навчання та виховання дітей з порушеннями слуху та встановлення можливостей і напрямків компенсації порушень різної складності; ознайомити здобувачів освіти з основами жестової та дактильної мови та жестової лексики; навчити здобувачів освіти використовувати навчальний матеріал у конкретних умовах педагогічної ситуації, спираючись на засвоєні теоретичні положення.

Предметом вивчення ВОК є: а) дослідження закономірностей педагогічних явищ і процесів; б) теоретичне обґрунтування змісту, принципів, форм і методів навчання та виховання дітей та дорослих з порушеннями слуху; в) вивчення передового педагогічного досвіду і розвиток на цій основі сучасної сурдопедагогіки.

4. Результати навчання (компетентності)

Відповідно до освітньо-професійної програми *Корекційна психопедагогіка* у ході вивчення освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» у здобувачів вищої освіти необхідно сформувати загальні і фахові (спеціальні) компетентності, а саме:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-3. Здатність працювати в команді.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні компетентності (СК):

СК-4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.

СК-5. Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК-7. Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК-10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Результати навчання (РН):

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

РН 12. Організовувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

РН 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проекти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальної; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традиційна (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи організація освітнього процесу для дітей з порушеннями слуху в умовах спеціальної та інклюзивної освіти						
Тема 1. Історичні віхи розвитку сурдопедагогіки. Психолого-медико-педагогічне обстеження дітей з порушеннями слуху в ІРЦ. (МСЕК)	52	2	2	44	4	ДБ, РМГ/ (макс. кількість балів за практ. заняття – 24) \ 24
Всього годин / Балів за ЗМ1	52	2	2	44	4	24
Змістовий модуль 2. Методика використання сурдоперекладу в освітньому процесі						
Тема 2. Особливості української дактилології.	26		2	22	2	ДС, РМГ, ІРС \12
Тема 3. Альтернативна комунікація. Мімікожестове мовлення як знакова характеристика.	22	2		16	4	ДС, РМГ, ІРС, Т \24
Тема 4. Особистісно-побутові жести. Соціально-побутові жести.	20		2	14	4	ДС, РМГ, ІРС \24
Всього годин / Балів за ЗМ2	68	2	4	52	10	60

ІНДЗ						16
Всього годин / Балів	120	4	6	96	14	100

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс освітнього компонента у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Тема 1. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет сурдопедагогіки та її головні функції. Основні категорії сурдопедагогіки. Зв’язок сурдопедагогіки з іншими науками. Завдання сурдопедагогіки. Різноманітність течій зарубіжної та національної сурдопедагогіки.

Тема 2. Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти. Медико-біологічна концепція глухоти: витоки; парадигма розуміння глухоти і глухої людини, роль слухового сприймання та ін. Соціокультурна концепція глухоти: вихідні експериментальні дослідження; зміни в політиці держав у справах меншин; державна політика в сфері спеціальної освіти глухих в контексті мовного питання; пошуки ефективних методів навчання дітей даної категорії. Значення діяльності громадських організацій (спільнота глухих, Об’єднання нечуючих педагогів, батьківські товариства, Українсько-Канадський Альянс та ін.) для зміни поглядів на феномен глухоти в сучасних умовах.

Тема 3. Правові засади визнання української жестової мови як мови, як засобу навчання і спілкування нечуючих. Державна політика країни (основні законодавчі акти) стосовно питання визнання і закріплення державних гарантій щодо застосування УЖМ в освітній, соціальній сфері. Розвиток української жестової мови. Еволюція національних жестових мов та жестові мовні родини. Природне 5 і кальковане жестове мовлення. Найменша смислова одиниця мови (жест, слово). Жестомовні особи, словесномовні особи. Етапність використання різних форм мовлення при вивченні навчального матеріалу. Структура і особливості української жестової мови. Загальна характеристика жестової мови як знакової комунікативної природної системи. Відмінності між жестовими і вербальними мовами. Поняття «жест». Складові жесту як мовної одиниці. Загальна характеристика видів та особливостей конфігурацій, локалізацій, якості руху. Значення немануального компонента. Складові жесту як елементу жестикуляції.

Тема 4. Розробити презентацію з теми практичного заняття. Скласти 20 тестових завдань різного рівня складності з ключами (відповідями).

Тема 5. Розробити презентацію з теми практичного заняття.

Тема 6. Розробити презентацію з теми практичного заняття.

Тема 7. Розробити презентацію з теми практичного заняття.

ІV. ІНДІВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (навчальний проєкт)

Індивідуальне науково-дослідне завдання – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань із ОК, удосконалення навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Вид – науково-практичний проєкт: створення методичних рекомендацій «ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХОВОЇ ФУНКЦІЇ»

Критерії оцінювання ІНДЗ

Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	2
Обґрунтоване розкриття змісту, форм та методів роботи щодо надання послуги раннього втручання.	10
Творчий підхід до виконання ІНДЗ	2
Якість оформлення роботи	2
Разом	16

V. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань здобувачів освіти з вибіркового освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>). Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. Результат самостійної роботи здобувачів вищої освіти (завдання для самостійного опрацювання) оцінюються під час практичних занять із відповідної теми і є складовою частиною загальної кількості балів за практичне заняття.

Залік науково-педагогічний працівник виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок,

тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагиату чи обману. Списування під час написання самостійних робіт, ІНДЗ, складання заліку – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до «[Кодексу академічної доброчесності](http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf)» Волинського національного університету імені Лесі Українки» (URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>).

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передуює семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки) <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

VI. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Основи сурдопедагогіки та сурдоперекладу» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

VII. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Робота на практичному занятті комплексно оцінюється науково-педагогічним працівником, враховуючі такі критерії: правильність одержаних відповідей; повнота та логічність відповіді; наявність висновків та ілюстративних прикладів.

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
10-12 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних

	думок, здійснює аналіз та робить висновки.
6-9 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
1-5 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна:

1. Адамюк Н. Б. Сучасний погляд на жестову мову. Збірник наукових праць «Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови». 2018. Випуск 14. С.11-20.
2. Адамюк Н.Б., Дробот О.А., Замша А.В. Технології білінгвального навчання глухих та слабкослухаючих: навчально-методичний посібник. Кропивницький: ІмексЛТД, 2021. 337 с.
3. Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупасвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
4. Дробот О. А. Дидактичний матеріал з української жестової мови: навч. посіб. для підготовчого, 1 кл. спец. загальноосвіт. навч. закл. для дітей глухих та зі зниженим слухом / О. А. Дробот, Н. А. Зборовська. К. : Либідь, 2013. 288 с.
5. Дробот О. А. Значення української жестової мови у навчально-виховному процесі дошкільного закладу для дітей з порушеннями слуху. Педагогічні та психологічні науки: аналіз сучасності та прогноз майбутнього: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 12-13 грудня 2014 року). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2014. С. 27-32.
6. Дробот О. А. Комплекс дидактично-роздаткового матеріалу з вивчення жестової мови. К. : Поліграфічний центр УТОГ, 2012. 45 с.

7. Кульбіда С.В. Кінетичні особливості української жестової мови (на прикладі конфігурації). Ч. 2. С. Кульбіда. Жестівник української жестової мови : навчальний посібник. Київ, 2017. 38 с.

8. Фомічова Л.І. Сурдопедагогіка : хрестоматія. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. 1, 2 тт. 3. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. реком. МОНУ. Суми : Університетська книга, 2008. 224 с.

9. Засенко В.В., Кульбіда С.В. Дактилологія. Енциклопедія сучасної України. Т. 7. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень, 2008. С.496. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/711107/>

10. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Українська жестова абетка. Київ : Педагогіка, 2005. 64 с. 6. Кульбіда С.В. Українська дактилологія : наук.-метод. посібник. Київ : Пед. думка, 2007. 256 с.

11. Nassrallah, F., Tang, K., Whittingham, J., Sun, H. D., & Fitzpatrick, E. M.. Auditory, Social, and Behavioral Skills of Children With Unilateral/Mild Hearing Loss. Journal of Deaf Studies and Deaf Education. 2020. 25(2), 167-177.

12. Lillo-Martin, D. C., Gale, E., & Pichler, D. C. Family ASL: An Early Start to Equitable Education for Deaf Children. Topics in Early Childhood Special Education, 2021. 14 (1). 11-12.

Додаткова:

13. Адамюк Н. Б. Освітній перекладач жестової мови: кадрове забезпечення комунікативних потреб жестомовних здобувачів освіти. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2019. № 4 (92). С. 7-14.

14. Мельничук О. В. Проблеми компенсації глухоти в сурдопсихології. Теорія контрольності та актуальні проблеми сучасної психології: матеріали наукових читань, присвячених 115-й річниці від дня народження Ярослава Івановича Цурковського – відомого українського вченого-психолога, громадського діяча (м. Львів, 20 лютого 2020 р.). Львів. С. 151–156.

15. Мельничук О. В. Особливості інклюзивного навчання дітей з вадами слуху. Наукові та освітні трансформації в сучасному світі: збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 15 липня 2021 року). Чернігів. Суми: ТОВ НВП «Росток А. В.Т.». 2021. С. 264–265.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.european-agency.org/agency-projects/early-childhood-intervention>

2. https://www.unicef.org/earlychildhood/index_action.html

3. Integrated Early intervention Teams. URL: www.integralevroeghulp.nl

4. Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/direktorati/direktorat-inklyuzivnoyi-ta-pozashkilnoyi-osviti>

5. Сурдопедагогіка (виховання і навчання глухих, слабочуючих, пізньооглохлих). URL : http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic_id=93960

6. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/>

7. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

8. https://ispukr.org.ua/?page_id=331

Неформальна освіта:

1. <https://prometheus.org.ua/partnership/>

2. <https://vseosvita.ua/>

3. <https://vumonline.ua/>

4. <https://www.ed-era.com/>